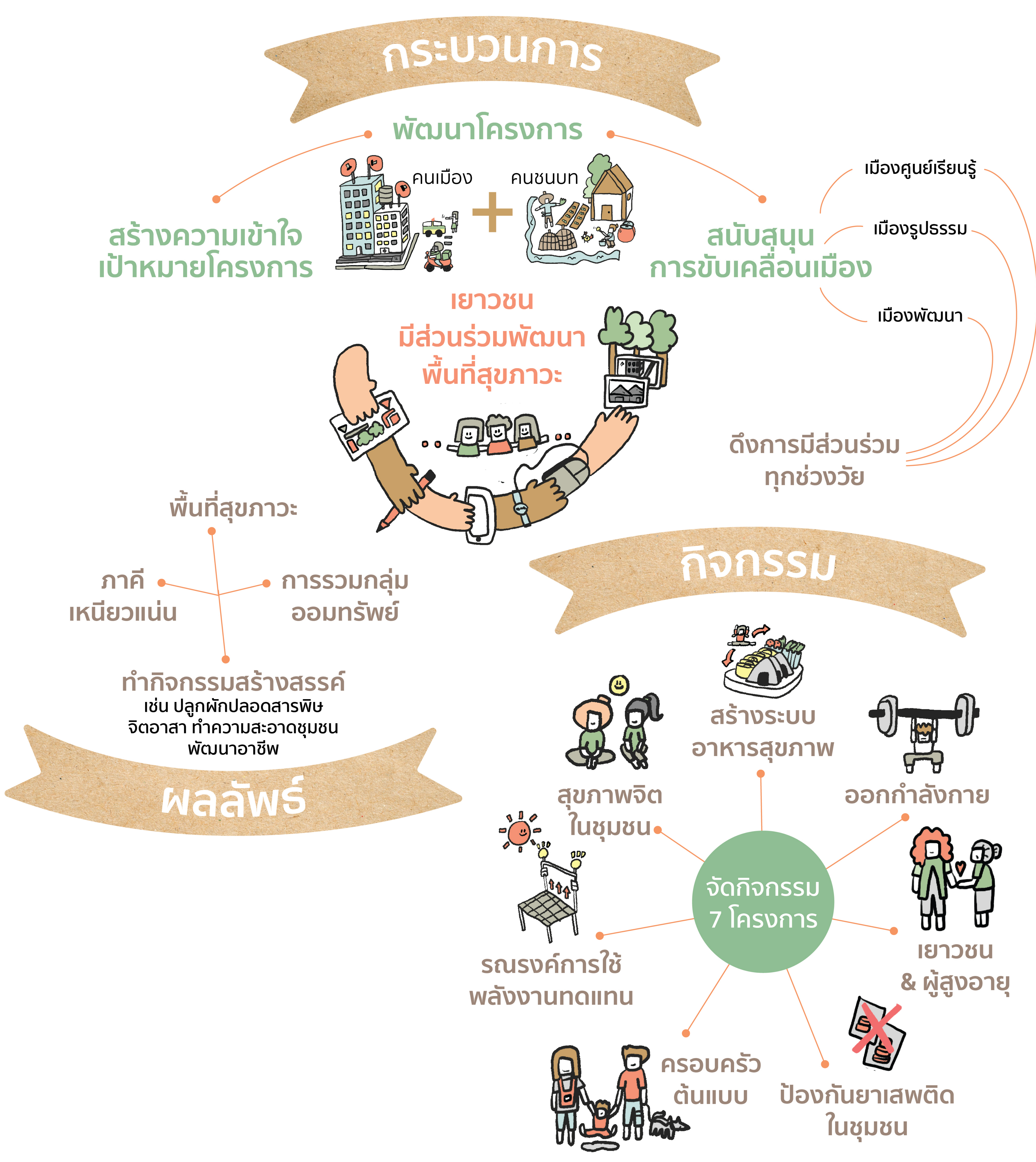

โครงการพื้นที่สร้างสรรค์สุขภาวะคนเมืองและชนบท

คุณอังคณา ขาวเผือก

“เรารู้สึกเรามีความสุข การได้ทำให้ชีวิตของคนๆ หนึ่งหรือกลุ่มชุมชนใด ชุมชนหนึ่งดีขึ้น ทุกวันนี้เรารู้สึกว่าการสร้างคนอนาคต เรื่องการพัฒนาสมองในระยะเวลาที่เหมาะสม เป็นการพัฒนาคนตั้งแต่ต้นน้ำ ถ้าเราสามารถทำให้คนในชุมชนมีความเคลื่อนไหว โดยใช้กิจกรรมต่างๆ เป็นเครื่องมือ ชุมชนนั้นก็จะมีผู้คนที่มีคุณภาพมีชีวิตที่ดีขึ้น”

ที่มา

โครงการพื้นที่สร้างสรรค์สุขภาวะคนเมืองและชนบท ภายใต้การบริหารโครงการโดยมูลนิธิพร้อมใจพัฒนา มีพื้นที่ปฏิบัติการทั้งหมด 40 เมือง กระจายทั่วประเทศ โดยยุทธศาสตร์ของโครงการคือการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ ภายใต้ยุทธศาสตร์ 3 ดี (สื่อดี พื้นที่ดี ภูมิดี) ที่ให้เด็กเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สุขภาวะ โดยมีคนในชุมชนเข้ามาสนับสนุนและขับเคลื่อนตามบริบทของแต่ละพื้นที่ ใช้ประเด็นความต้องการหรือปัญหาที่ชุมชนต้องการทำเป็นตัวขับเคลื่อน ซึ่งได้ขับเคลื่อนผ่านประเด็นกิจกรรม 7 เรื่อง ได้แก่ 1) สร้างระบบอาหารสุขภาพ 2) การออกกำลังกาย 3) เยาวชนและผู้สูงอายุ 4) ป้องกันยาเสพติดในชุมชน 5) ประกวดครอบครัวต้นแบบ 6) การรณรงค์ใช้พลังงานทดแทน 7) ยุทธศาสตร์เพื่อสุขภาพจิตในชุมชนและอื่นๆ ใช้การสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ควบคู่กับการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้เป็นที่กำลังสำคัญในการขับเคลื่อนงานในอนาคต เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้นและเกิดความยั่งยืน

โครงการได้กำหนดแนวทางการพัฒนาและยกระดับพื้นที่สุขภาวะเมืองและชนบทให้เป็นพื้นที่เรียนรู้ พื้นที่รูปธรรม และพื้นที่พัฒนา คือ 1) การสร้างพื้นที่เรียนรู้คือ การพัฒนาจากพื้นที่รูปธรรม ให้สามารถเป็นต้นแบบในการศึกษา 2) การสร้างพื้นที่รูปธรรม คือการพัฒนาจากพื้นที่ปฏิบัติการให้สามารถเป็นพื้นที่รูปธรรม หรือเกิดพื้นที่กลางในการร่วมกันบูรณาการจากคนทั้งเมืองไม่ใช่พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง 3) การสร้างพื้นที่พัฒนา คือ พื้นที่สร้างสุขภาวะโดยใช้เครือข่ายเมือง หรือสร้างให้เกิดเครือข่ายเมือง รวมถึงการพัฒนาศักยภาพแกนนำ และใช้งานสุขภาวะทั้ง 7 ประเด็นเป็นตัวขับเคลื่อน

กระบวนการทำอย่างไร

- จัดประชุมคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการ ประกอบไปด้วย ที่ปรึกษาโครงการ ผู้บริหารโครงการ ผู้ประสานงานทั้ง 5 ภาคและทีมติดตามภายใน เพื่อทำความเข้าใจแผนปฏิบัติงานและติดตามผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งสรุปบทเรียนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ด้านความสำเร็จ ด้านปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัด เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ
- จัดประชุมทำความเข้าใจแกนนำในระดับภาค / ตำบล / เมือง เพื่อทำความเข้าใจวัตถุประสงค์โครงการและเป้าหมายของเมืองสุขภาวะที่ทำให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยร่วมมือกับทุกฝ่าย ทั้งท้องถิ่นและหน่วยราชการต่างๆ ภายใต้ 7 กิจกรรมหลัก หรือกิจกรรมอื่นๆ ในแต่ละภาคเพื่อให้สามารถพัฒนาและขับเคลื่อนโครงการได้
- เวทีกลั่นกรองและพิจารณาโครงการ ประชุมคณะกรรมการพิจารณาโครงการ 2 ครั้ง เพื่อพิจารณาและพัฒนาโครงการตามหลักเกณฑ์เมืองศูนย์เรียนรู้ เมืองรูปธรรมและเมืองพัฒนาทั้ง 40 เมือง ให้สอดคล้องกับบริบทแต่ละพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การเป็นเมืองสุขภาวะของทุกคน
- สนับสนุนการปฏิบัติการสร้างพื้นที่สุขภาวะในประเด็นตามความต้องการหรือปัญหาที่ชุมชนต้องการทำ ผู้บริหารโครงการและผู้ประสานงานภาคแต่ละภาคติดตามและสนับสนุนการขับเคลื่อนในพื้นที่เมืองศูนย์เรียนรู้ (ทำกิจกรรม 5 ประเด็นขึ้นไป) เมืองรูปธรรม (ทำกิจกรรม 4 ประเด็นขึ้นไป) เมืองพัฒนา (ทำกิจกรรม 3 ประเด็นขึ้นไป) อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้หลายเมืองได้มีการทำกิจกรรมมากกว่าเงื่อนไขข้อตกลงด้วย
- โดยการทำงานใช้การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ทุกช่วงวัย ทั้งผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่ และเด็กเยาวชน ทั้งนี้ได้ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาเมืองแบบองค์รวม และอบรมด้านการจัดทำ การทำหนังสือ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในอนาคตในการร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อขยายผลเมืองสร้างสรรค์และสุขภาวะต่อไป
- งานมหกรรมสุขภาพคนจนเมืองและชนบท “สุขภาวะสร้างได้ด้วยมือเรา” ที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กรุงเทพมหานคร เพื่อให้พื้นที่เมืองต่างๆ ผู้นำชุมชนและเยาวชน มานำเสนอรูปธรรมความสำเร็จผลการดำเนินงานในพื้นที่ทั้ง 40 เมือง ผ่านการจัดนิทรรศการมีชีวิต ทำป้ายผ้าผลงานแต่ละเมืองโดยเยาวชน และการแสดงศิลปวัฒนธรรม
- เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถอดบทเรียน จัดประชุมที่ปรึกษาผู้บริหารโครงการ ผู้ประสานงานภาค แกนนำแต่ละเมือง และแกนนำเยาวชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสรุปผลการดำเนินงาน ข้อดี ข้อเสียเพื่อปรับกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เช่น เรื่องการพัฒนาศักยภาพและการดูแลคนทำงาน การพัฒนาระบบข้อมูลเมืองสุขภาวะ การประสานความร่วมมือกับท้องถิ่นและภาคีต่างๆ และการจัดทำสื่อ เป็นต้น
- ติดตามประเมินผลภายในและภายนอก ผู้บริหารโครงการและผู้ประสานงานแต่ละภาคได้จัดทีมติดตามภายในเพื่อติดตามการดำเนินงานโครงการอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องทั้งในด้านกิจกรรมหลัก และด้านการบริหารจัดการ เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

ผลลัพธ์ที่น่าภูมิใจ

เกิดพื้นที่กลางเมืองสุขภาวะในพื้นที่เป้าหมายโครงการ คือ เมืองศูนย์เรียนรู้ 6เมือง เมืองรูปธรรม 12 เมือง และเมืองพัฒนา 22เมือง โดยความร่วมมือหลายฝ่ายทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน รพ.สต. โรงเรียน วัด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานและพัฒนาเยาวชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีหลายพื้นที่ได้บรรลุแผนงานเมือง สุขภาวะไว้ในแผนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วจำนวน 21เมือง

กลุ่มเป้าหมายมีความรู้และเข้าใจประเด็นสุขภาวะ และเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพ สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงสุขภาวะชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของวัย และชุมชนในพื้นที่ เช่น มีการรวมกลุ่มการออมทรัพย์ อย่างน้อย 10 กลุ่ม

รวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมด้านสุขภาวะ เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษ การออกกำลังกายเดินแอโรบิก การจัดการขยะ กิจกรรมจิตอาสา ทำความสะอาดชุมชน กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมชุมชน และการส่งเสริมอาชีพ เกิดการเชื่อมโยงของภาคี ทั้งเครือข่าย /หน่วยงาน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนสร้างพื้นที่สุขภาวะ

อุปสรรคทำให้เกิดวิธีการใหม่

กลไกการบริหารจัดการข้อมูลยังไม่เป็นระบบมาจากหลายสาเหตุ เช่น ความเข้าใจงานและการสื่อสาร ระหว่างคนทำงานไม่ต่อเนื่อง ไม่เป็นระบบชัดเจน คนทำงานเปลี่ยนแปลงบ่อย ระดับความเข้าใจการใช้แบบฟอร์มและเครื่องมือต่างกัน การจัดเก็บข้อมูลและเอกสารกระจัดกระจาย จึงทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพลดลง ไม่เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ จึงมีการขอขยายเวลาโครงการขึ้น

จากปัญหาที่เกิดขึ้นมีแนวทางแก้ไข โดยให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการข้อมูลกับคนทำงานและออกแบบพัฒนาระบบบริหารข้อมูลให้ได้มาตรฐานเดียวกันระหว่างส่วนกลางกับส่วนพื้นที่เมืองต่างๆ รวมถึงจัดสรรค่าตอบแทนการดำเนินงานให้เหมาะสมกับปริมาณงาน และสร้างอุดมการณ์ทิศทางการทำงานเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้กับทีมทำงาน

ความสำเร็จนั้นมีที่มา

คณะทำงานมีประสบการณ์ ทีมบริหารโครงการ เคยผ่านกระบวนการพัฒนาจากคณะทำงาน รุ่นแรกๆ ของงานบ้านมั่นคงของ พอช. ในการจัดสร้างบ้าน บนฐานคิดเรื่องการสร้างการมีส่วนร่วมให้ชุมชน เรียนรู้ในการจัดการบ้านและชุมชนของตนมาก่อน จึงทำให้การจัดการโครงการเป็นไปได้อย่างดี

มีสำนึกต่อการพัฒนาสังคม ที่ผ่านมากคณะทำงานบริหารโครงการส่วนต่างๆ เคยได้รับโอกาสในการพัฒนาและเติบโตมาก่อน จึงเชื่อมั่นและเห็นความสำคัญของการเป็นผู้ให้โอกาส พร้อมทั้งจะส่งต่อโอกาสต่างๆ ให้กับชุมชนบ้านมั่นคงชุมชนอื่นๆ ซึ่งจะทำให้ชุมชนได้สะสมประสบการณ์และเติบโตได้

มีทีมงานอาสาสมัครมีความรู้เฉพาะด้านมาช่วยสนับสนุน ทั้งการจัดทำสื่อที่เป็นวิดีโอสั้นๆ เพื่อเผยแพร่ผลงานของแต่ละเมือง ผ่านสื่อทั้งทางเฟซบุ๊กและไลน์ การทำบัญชี การส่งต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารและพัฒนาโครงการ

การมีพื้นที่ทำโครงการที่ชัดเจน ทั้งในเชิงปริมาณและกลุ่มบุคคลแกนนำที่ขับเคลื่อนงาน รวมถึงเครือข่ายงานในพื้นที่ ส่งผลให้ดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน แต่ละพื้นที่ที่มีความเข้าใจเป้าหมายการทำงานที่ต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสามารถประสานภาคีเครือข่ายได้

บทสรุป

ความสำเร็จของโครงการเป็นการสะท้อนให้สังคมได้เห็นถึงการทำงานของคนในพื้นที่เมืองและชนบท ในการร่วมมือกันทำกิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และขยายผลไปสู่หน่วยงานภาคีต่างๆ ในท้องถิ่น เกิดการทำงานร่วมกันทั้งเมือง จนกลายเป็นเมืองสุขภาวะของทุกคน ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงทุนเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ และการให้ความสำคัญเมืองสุขภาวะที่ทุกภาคส่วนให้การยอมรับและกำลังขับเคลื่อนงานกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งในระยะต่อไปอาจจะมีการแลกเปลี่ยนบทเรียนระหว่างหน่วยงานเพื่อพัฒนาสู่นโยบายสาธารณะ